

Dr Ivanka Spasić
Naučni savetnik
Institut za uporedno pravo
Beograd

udk: 347.453(44)
Primljeno 15.03.2008.

RAZVOJ, SPECIFIČNOSTI I NORMATIVNO UREĐENJE LEASING POSLA U FRANCUSKOJ

Francuska je prva među evropskim zemljama počela da razvija leasing poslovanje i prva je zemlja u Evropi koja je leasing posao uredila zakonom. Širenje i evolucija leasing poslovanja u ovoj zemlji od samog početka su povezani sa njegovim normativnim uređenjem. Francusko pravo tretira leasing kao kreditni zakup (credit-bail), uvodeći specifičnost u pogledu obaveznosti opcije kupovine.

U radu se analiziraju specifičnosti finansijskog leasing posla (credit-bail), distinkcije prema ostalim oblicima leasinga odnoso zakupa kao i normativno uređenje ovog posla, njegova evolucija i transformacija.

Ključne reči: Leasing poslovanje; Francuska; evolucija i transformacija

Uvod

Kada se govori o leasing poslu, njegovom koncipiranju i razvitku, odmah se pominju SAD, budući da je pragmatična američka poslovna praksa, vođena narastajućim zahtevima za pronalaženjem adekvatnijih vidova trgovinskog poslovanja posle Drugog svetskog rata, stvorila ovaj relativno savremeni vid poslovanja.

Bez obzira na nepobitnu činjenicu da je leasing poslovanje u Americi još uvek neprevaziđeno kako po obimu poslova tako i po broju varijeteta, leasing posao je, davnih šezdesetih, počeo da osvaja (i osvojio) i Evropu¹. Francuska je prva od evropskih zemalja koja je prihvatila

¹ Leasing posao se pojavio najpre u Francuskoj, zatim Belgiji, da bi ga potom prihvatile Švajcarska, (tada) Zapadna Nemačka, Engleska, Italija (prvenstveno u pogledu poslovanja na domaćem tržištu). Što se tiče "istočnoevropskih" zemalja (tada prevashodno prepoznatljivih po socijalističkom društvenom uređenju i privredi) leasing poslovi su se, u znatno manjoj meri, pojavljivali u Mađarskoj i Čehoslovačkoj. Bivša SFRJ takođe je imala

i razvila leasing poslovanje; ono što je takođe značajno sa istorijskog aspekta prva je u svetu koja je leasing posao uredila zakonom². Uporedo sa razvojem leasing poslovanja, diferenciranjem različitih poslovnih oblika, promenilo se i normativno uređenje. Prvobitni zakon o leasingu (credit-bail-u) praktično je u potpunosti derogiran novim propisima, ali bez ukidanja (u skladu sa normativnom specifičnošću francuskog prava). Ipak, suštinski "stara" rešenja uglavnom nisu promenjena već su "premeštena" u sveobuhvatniji popis (Monetarno-finansijski zakonik).

Francuska teorija, poslovna i normativna praksa razlikuju finansijski leasing (credit-bail) od "običnog" zakupa (location simple), što podrazumeva naravno i tzv. operativni leasing. Renting se, sasvim opravdano, smatra običnim zakupom. Razvoj privrede uslovio je pojavu složenijih varijeteta leasing poslova ne samo u Americi, gde ih ima najviše, već i u evropskim zemljama; u skladu sa narastajućom tendencijom prihvatanja složenijih oblika poslovanja i francuska praksa uvodi neke od ovih oblika kao što je recimo leaseback (ili tačnije sale and leaseback), dajući mu "francuski" naziv cession-bail.

Budući da je razvoj leasing posla u Francuskoj praktično od samog početka u tesnoj vezi sa normativnim uređenjem, drugim rečima da je leasing u Francuskoj (uvek bio) imenovani ugovor, to će i razmatranje specifičnosti razvoja ovog posla u Francuskoj pratiti njegovu normativnu transformaciju.

Osnove normativnog uređenja leasing posla u Francuskoj

Osnov za uređenje leasing posla (credit-bail-a) u Francuskoj predstavlja Zakonski tekst³, dopunjen i proširen Ordonansom⁴.

Zakon je definisao pojam credit-bail-a⁵ kao posao zakupa indu-

ambicija da započne sa leasing poslovanjem (naročito posle stručnog savetovanja u Opatiji 1971. god.), ipak u praksi se nije se otišlo mnogo dalje od početnog entuzijazma. O istorijatu razvitka leasing poslovanja v. I. Spasić, Ugovor o leasingu, Beograd, 1990, str. 16-17.

2 Francuski zakon o leasingu je donet 1966. god., a dopunjen je 1967. god. Ordonansom. Sledeći primer Francuske i Belgija je donela zakon 1967. god. Budući da je imala u vidu prethodno francusko legislativno iskustvo Belgija je bila nešto uspešnija u koncipiranju svog zakonodavnog akta, koji je bio nešto bolji i sveobuhvatniji od francuskog.

3 Loi n. 66-455.

4 Ordonance n. 67-837.

5 Francuski termin za (finansijski) leasing, u doslovnom prevodu kreditni zakup; tek u nešto skorije vreme francuska praksa počinje češće da koristi (i) anglosaksonski termin

strijske opreme, oruđa (upotrebnog materijala) i pokretnih dobara namenjenih profesionalnim svrhama. Preduzeća, naime, nabavljaju opremu, oruđa i pokretna dobra u svrhu davanja u zakup, pri čemu sve vreme ostaju njihovi vlasnici. Kako god se ovakve operacije kvalifikovale (terminologija korišćena u zakonskom tekstu, čl. 1)⁶ one daju zakupcu mogućnost da kupi sve ili deo iznajmljenih dobara po ugovornoj ceni u koju su uračunate sve isplaćene zakupnine⁷.

Shodno zakonskom konceptu, da bi jedna operacija mogla biti tretirana kao credit-bail (kreditni zakup) mora ispunjavati određene zahteve; ti zahtevi se odnose prvenstveno na objekat ugovora i na tzv. opciju kupovine. Dok se zahtevi u vezi sa objektom odnose na njegovu vrstu i namenu, zahtev u vezi sa opcijom kupovine odnosi se na obaveznost njenog unošenja u ugovor.

Objekat ugovora o credit-bail-u mogu biti isključivo pokretnosti, prvenstveno industrijska oprema i oruđa, koji se koriste u profesionalne svrhe⁸.

Bez obzira na jasnoću i nedvosmislenost zakonske odredbe u vezi sa namenom opreme, francuska doktrina i sudska praksa zauzele su nepodeljeno stanovište o potrebi čak i neophodnosti šireg tumačenja pojma namene (od zakonskog) pa se, u skladu sa ovakvom tendencijom, credit-bail-om smatrala operacija odgovarajućih karakteristika i u slučaju kada njen predmet nije bio namenjen profesionalnim svrhama. Ovakvo stanovište potvrdio je, svojom presudom od 20 novembra 1973. god, Apelacioni sud u Monpeljeu (Montpellier)⁹. Ova presuda utvrđuje širu definiciju pojma opreme od zakonske, ističući da pojam opreme (“biens d’equipment”) podrazumeva i sva pokretna dobra koja posredno služe korisniku za obavljanje delatnosti njegovog preduzeća; kao primer navedeni su recimo automobil i slična vozila. Ova dobra mogu se, u skladu sa ocenom suda u Monpeljeu, smatrati kao “equipment locataire” i ulaziće u širu definiciju pojma opreme (“bienes d’equipment”). Uprkos činjenici da leasing (koji je inače veoma korišćen u drugim zemljama, budući da je praktično sinonim za tu vrstu “novog” posla).

6 U vreme kada je donet osnovni zakonski tekst nije još postojao opšti stav o tome kako se tretira leasing posao (da li je on neki novi posao, zakup ili nešto treće).

7 V. J. Coillot, *Initiation ou leasing ou credit bail -"document actual"*, Paris, 1968. str. 86 i dalje.

8 Ordonansom je ovaj koncept proširen i na nepokretnosti.

9 Detaljniju analizu presude videti u knjizi D. Cremieux-Israel, *Leasing et credit-bail mobiliers*, Paris, 1975, str. 27 i dalje.

je u pomenutoj presudi zauzeo šire stanovište, ovaj isti Sud dve godine kasnije, donosi drugačiju presudu u sličnom slučaju, tumačeći pojam opreme mnogo restriktivnije, ističući da oprema za turizam iznajmljena trgovinskom preduzeću koje je posredno koristi za ostvarenje svoga poslovanja, ne može biti tretirana kao “bienes d’equipement” (odnosno u smislu Zakona o credit-bail-u). Potonja odluka je, naime, bila doneta u skladu sa stavom Francuske banke i Nacionalnog kreditnog saveta koji su, naknadno, zauzeli stav da se oprema namanjena za turizam isključi iz režima “bienes d’equipement”. Bez obzira na pomenuti presedan, u vezi sa opremom za turizam, doktrina i praksa su ostale pri širem tumačenju koncepta opreme.

Zahtev za korišćenjem opreme u profesionalne svrhe biće prihvaćen i dvadesetak godina kasnije, prilikom donošenja Međunarodne konvencije o finansijskom leasingu; ovaj zahtev pokazao se u praksi kao opravdan; šta će se, međutim, u konkretnom slučaju smatrati profesionalnom svrhom i koliki će dijapazon i širinu ovaj kriterijum imati to je već drugo pitanje.

Drugi zahtev se odnosio na tzv. opciju kupovine¹⁰. Opcija kupovine u francuskom slučaju nije baš “opcija” u pravom smislu reči, budući da je ona više zakonska obaveza; u tom pogledu se francusko rešenje dosta razlikuje od većine ostalog sveta, a pre svega, anglosaksonskih zemalja. U praksi SAD, kada se radi o leasing poslu sa opcijom kupovine mora se, u svakom konkretnom slučaju, utvrditi da li se radi o leasingu ili pak o uslovnoj prodaji (conditional sale). Uslovna prodaja (u evropskom pravu pactum reservati dominii) u Americi se najčešće tretira kao prikrivena prodaja sa stanovišta poreskog zakonodavstva. Smatra se da stranke (uglavnom) ugovaraju ovakvu ugovornu transakciju da bi zloupotrebile poreske propise (olakšice). To naravno nije pravilo ali je veoma čest slučaj. U svakom slučaju zadatak je suda da utvrdi da li je od početka postojala namera stranaka da predmet ugovora (opremu) zapravo prodaju/kupe, pri čemu je zadržavanje svojine služilo kao obezbeđenje potraživanja iznosa leasing naknade¹¹. Ukoliko se utvrdi da je obezbeđenje bilo jedini cilj leasing transakcije to može povlačiti i sankcije koje propisuje (strogo) poresko zakonodavstvo. U sistemu koji postoji u Velikoj Britaniji razlika u odnosu na francuski koncept je još drastičnija, naime engleska praksa podvodi leasing (i finansijski i operativni) pod pojam bailment-a (običnog zakupa); ukoliko, pak, postoji opcija kupovine u leasing poslu ne radi se o

10 O konceptu opcije kupovine u Francuskoj v. J. Coillot, op. cit. 170 i dalje.

11 Opširnije v. I. Spasić, op. cit. str. 118 i dalje.

leasingu (bailement-u) već o hire-purchase-u (zakup-kupovini) koja se ne tretira kao leasing posao. U engleskom pravnom sistemu opcija kupovine je zabranjena (jer pretvara zakupni posao u zakup-kupovinu odnosno hire-purchase)¹². Unoseći odredbu o opciji kupovine na način na koji je to učinjeno francuski zakon je izbegao mogućnost mešanja credit-bail-a (kreditnog zakupa) sa location-vente (zakup-kupovinom). Englezi su, sa druge strane, isti efekat (odvajanje leasinga od zakup-kupovine) postigli na suprotan način zabranom unošenja odredbe o opciji kupovine u leasing ugovore.

Divergencija rešenja u vezi sa opcijom kupovine je očigledno dosta velika i kreće se od obaveze njenog unošenja (Francuska) do zabrane (V. Britanija). U praksi većine zemalja opcija kupovine može a ne mora da se unese u momentu zaključenja ugovora, to je, naime, moguće i u nekom kasnijem trenutku.

Za razliku od preciznog utvrđivanja objekta (u skladu sa vrstom i namenom) i obaveze unošenja opcije kupovine, francuski zakon uopšte nije pominjao neke izuzetno značajne “određujuće” elemente leasing posla kao što su trajanje ugovora, amortizacija vrednosti objekta¹³ i pitanje prelaza rizika i troškova vezanih za leasing poslovanje. Budući da od ovih (izostavljenih) elemenata, između ostalog, zavisi da li je jedan leasing posao finansijski ili operativni¹⁴ zakonska definicija je imala određenih (ne baš malih) slabosti. Budući da je ipak bila istaknuta funkcija finansiranja (kupovina radi davanja u zakup) kao i opcija kupovine jasno je bilo da se radi o finansijskom investicionom poslu ali se nije videlo da li je ovaj posao indirektan (sa tri učesnika od kojih je jedan isporučilac “uključen” u posao ugovorom o isporuci sa davaocem leasinga) ili je jednostavniji direktni leasing, kod koga je davalac leasinga istovremeno i isporučilac. Komplikovaniji indirektni (trostrani) leasing je u praksi znatno češći

12 V. I. Spasić, op.cit. str. 98 i dalje.

13 Pitanja trajanja ugovora i amortizacije su tesno povezana; finansijski leasing obavezno podrazumeva utvrđivanje bazičnog roka trajanja ugovora u okviru koga se objekat posla u potpunosti (ili bar u pretežnom delu) amortizuje. Pre isteka ovog roka ugovor se ne može raskinuti; po isteku ovog roka (amortizovana) oprema se može otkupiti (u Francuskoj ovo je zakonska obaveza, koja ovaj sistem razlikuje od ostalih). U pravilu, pored otkupa amortizovane opreme po isteku inicijalnog roka, oprema se može uzeti u leasing i za naredni period, a može se i vratiti davaocu leasinga. O vidovima okončanja ugovora i specifičnostima različitih opcija videti I. Spasić, op. cit. str. 81-82.

14 Francuska poslovna praksa i pravna doktrina su identifikovale ove razlike; v. J. Coillot, op.cit. str. 184-188.

i važniji. Imajući u vidu činjenicu da je Zakon "ignorirao" postojanje ugovora o isporuci i njegovu vezu sa leasing ugovorom u leasing poslu moglo bi se reći da je to propuštanje predstavljalo ozbiljniji propust.

Na osnovu analize bazičnog zakonskog koncepta credit-bail-a moglo bi se, sa dosta osnova, zaključiti da Zakon o credit-bail-u nije bio nešto preterano uspešan u definisanju specifičnosti leasing posla.

Za razliku od same suštine posla (credit-bail-a odnosno leasinga) Zakon je mnogo više pažnje posvećivao svojstvima koja moraju posedovati subjekti koji se bave leasing poslovima; to se prvenstveno odnosilo na davaoce leasinga, odnosno na firme koje se mogu baviti poslovima finansiranja leasinga. Imajući u vidu značaj leasing posla kao izvora investicija i njegovu veoma veliku finansijsku vrednost zahtevi u vezi sa statusom i kapitalom ovih privrednih subjekata načelno su bili opravdani. U skladu sa osnovnim zakonskim tekstom od davaoca leasinga se tražilo da ima status banke ili finansijskog preduzeća.

Propusti koji su učinjeni prilikom zakonskog regulisanja ispravljeni su u poslovnoj praksi. Formulari ugovora o leasingu (credit-bail-u) sadržali su obavezno i odredbe o roku trajanja ugovora (trajanju neotkazivog roka), odredbe o rizicima i troškovima, odredbe o izboru opreme i sačinjavanju specifikacije od strane korisnika kao i sva ostala značajna pitanja koja je Zakon propustio da uredi.

Ordonansa koja je doneta godinu dana posle donošenja Zakona o credit-bail-u je dopunila odnosno upotpunila zakonska rešenja (dodajući tri nova člana).

U vezi sa objektom ugovora Ordonansa je proširila oblast primene u odnosu na osnovni zakonski tekst i na leasing nepokretnosti¹⁵. Nepokretnosti, kao uostalom i pokretnosti koje su predmet leasing posla, moraju biti namenjene profesionalnim svrhama; ove nepokretnosti kupuju ili izgrađuju firme kako bi ih davale u zakup ostajući, pri tome, njihovi vlasnici. Ove operacije, ma kakva bila njihova kvalifikacija¹⁶, daju mogućnost korisniku (zakupcu) da postane vlasnik svih ili dela stvari uzetih u zakup, najkasnije po isteku zakupa (opcija kupovine).

Zbog specifične prirode nepokretnosti, njihovog značaja, dugog amortizacionog perioda, administrativnih propisa koje svaka zemlja ima u vezi sa njima, leasing nepokretnosti nema ni blizu tako veliki značaj

15 Članom 1 Ordonanse zakonskom članu 1 (koji uglavnom nije pretrpeo bitnije izmene) dodaje se stav dva, koji se odnosi na nepokretnosti.

16 Istu terminologiju je koristio i osnovni tekst zakona.

(naročito u međunarodnim razmerama) kao leasing pokretnih dobara, pre svega opreme; naravno da sve što je rečeno važi i za Francusku.

Ordonansa je sadržala i odredbe o statusu organizacija (firmi) koje se mogu baviti poslovima leasinga nekretnina. Ove firme se mogu konstituisati u formi akcionarskih društava (societe anonime) ili društava sa ograničenom odgovornošću (societe a responsabilite limite). Ove firme daju nepokretnosti u zakup (leasing) u profesionalne svrhe.

Ono što treba možda naročito naglasiti to je činjenica da, posle donošenja Ordonanse, zakonski tekst je predstavljao ovaj dopunjeni oblik “proširen” za leasing nepokretnosti (koji je uvela Ordonansa); “Originalan” zakonski tekst nije bio ukinut već je zapravo inoviran; francusko pravo generalno ima specifičnosti u vezi sa inoviranjem svojih pravnih propisa, budući da se oni uglavnom ne ukidaju već zamenjuju. Ovakav sistem može biti tehnički dosta teško savladiv za druge zemlje koje mu ne pribegavaju.

Budući da je francuski zakon bio prvi koji je uredio leasing posao i tako napravio pionirski poduhvat u oblasti koja i nije bila preterano zahvalna za zakonodavnu aktivnost, njemu se svakako mora odati priznanje za uloženi napor u traženju novih rešenja kao i za iskazanu smelost; ipak, sama zakonska rešenja nisu, u dovoljnoj meri, iskazivala one osobine leasing posla koje ga čine karakterističnim i specifičnim. Zakon nije regulisao ni pitanja koja se u praksi javljaju kao sporna (recimo pitanja odgovornosti stranaka, neizvršenja ugovora, pitanja isporuke i sl.)¹⁷.

Propisi sa “posrednim” delovanjem

Izvesne propuste u vezi sa uređenjem leasing posla, koje je napravio Zakon delimično su ispravili propisi iz drugih oblasti, pre svega finansija; ovi propisi su se (delimično) odnosili na leasing posao, budući da su pojedinim svojim članovima uređivali neke njegove aspekte. Ovo posredno “uređivanje” kao i materija kojoj su ovi propisi dominantno

17 Moglo bi se primetiti da se odgovori na ova pitanja mogu naći u obligacionom pravu, što je samo delimično tačno, budući da (pre svega finansijski) leasing posao sadrži brojne specifičnosti (nastale u poslovnoj praksi i diktirane uglavnom od jače ugovorne strane - davaoca leasinga). Poslovna i sudska praksa različito su reagovale na te specifičnosti od njihovog potpunog ignorisanja i nepriznavanja do punog vrednovanja. Kako se posao sve više razvijao u nacionalnim i naročito međunarodnim okvirima i “verifikacija” njegovih specifičnosti je bila sve veća.

pripadali bilo je veoma značajno, budući da je transformacija normativnog uređenja leasing posla u Francuskoj uglavnom sledila put derogiranja odredaba Zakona (pretežno) članovima Monetarno-finansijskog zakonika (Code monetaire et financier).

Pre nego što pređemo na “reformu” normativnog uređenja oblasti leasing poslovanja (koju inače odlikuje velika tehnička složenost i komplikovanost zbog velikog broja upućivanja na druge tekstove) pomenućemo posredne propise koji su bili od najvećeg značaja za uređenje nekih dosta važnih a u Zakonu nedostajućih pitanja.

Najznačajniji među ovim propisima sa “posrednim” delovanjem bio je Finansijski zakon (n. 69-1161) donet 1969. god., sa pratećim Uputstvom iz 1970. god. Ovaj zakon i Uputstvo su se odnosili na modalitete amortizacije nepokretnosti datih u leasing (čl. 67). Poznato je da je amortizacija nepokretnosti veoma specifična i dugotrajna pa je ovaj aspekt uređenja imao veoma veliki praktični značaj.

Dekret o porezu na dodatu vrednost (n. 71-102) iz februara 1972. god. uređivao je (između ostalog) i vrlo značajno pitanje poreza na dodatu vrednost kod leasinga. I ovaj propis je po svojoj prirodi bio finansijskog karaktera.

Konačno, sem pomenutih finansijskih propisa i Dekret o publicitetu (javnosti) (n. 72-665) sadržao je odredbe koje su se odnosile na javnost i kada se radi o leasing poslu. Pitanje javnosti veoma je značajno naročito sa aspekta posledica koje može proizvesti prema trećim licima. Ovo pitanje može biti od izuzetnog značaja u slučaju stečaja korisnika leasinga. Veoma je važno da se činjenica da je određeno dobro u režimu leasinga, obznani potencijalnim zainteresovanim licima. Nedostatak javnosti može imati višestruke negativne posledice prvenstveno po davaoca leasinga ali i po treća savesna lica.

Reforma normativnog uređenja leasing posla

Sistem normativnog uređenja posla credit-bail-a odnosno leasinga u Francuskoj, koji je uspostavljen osnovnim zakonom a zatim dopunjen Ordonansom¹⁸, zamenjen je odredbama nekoliko zakona na dosta komplikovan način koji je, međutim, u skladu sa francuskim sistemom menjanja

¹⁸ Da ne bi bilo zabune, tekst formiran prilikom usvajanja Ordonanse iz 1967. god. bio je uobičen kao jedinstven zakonski tekst (znači “proširen” u odnosu na original iz 1966, odredbama o leasingu nepokretnosti).

odnosno inoviranja zakonskih tekstova.

Ceo zakonski tekst nije više na snazi ali nije ukinut novim jedinstvenim propisom koji bi se odnosio na istu materiju (kako se to obično praktikuje u zemljama koje uređuju neku oblast ili pitanje zakonom), već su članovi Zakona ukidani i zamenjivani pojedinačno. Najveći broj članova zakona ukinut je Ordonansom br. 2000-1223 (usvojenom 2000. i stupilom na snagu 2001.) i zamenjen odredbama Monetarno-finansijskog zakonika¹⁹. Dva preostala člana zamenjena su odredbama drugih zakona²⁰. Moglo bi se reći da je sretna okolnost da Zakon koji je uređivao posao credit-bail-a (leasinga) nije bio većeg obima budući da je ovakav način reformisanja prilično komplikovan za savlađivanje.

Ono što je naravno mnogo značajnije od tehničkog upućivanja na članove koji su derogirani ili modifikovani to je suština samih promena i prevashodni karakter propisa koji preuzimaju menjanje. Prvenstveno finansijski karakter propisa koji "preuzimaju" uređenje leasing posla ukazuje na njegov karakter metoda finansiranja; to je najznačajniji zaključak u vezi sa celim postupkom reforme. Svi članovi koji su ukinuti Ordonansom br. 2000-1223 uređeni su odredbama Monetarno- finansijskog zakonika.

Monetarno-finansijski zakonik, i to njegov legislativni deo²¹, je preuzeo uređenje najvažnijih pitanja u vezi sa poslom credit-bail-a (leasinga). Zakonik uređuje kako sam leasing posao tako i najznačajnija pitanja u vezi sa privrednim društvima koja se bave poslovima leasinga pokretnosti i nepokretnosti.²²

Član L313-7 Monetarnog zakonika (koji zamenjuje član 1 ranijeg zakona) odnosi se na finansijski leasing pokretnosti (opreme i oruđa) kao i nepokretnosti. Odredbe koje definišu leasing pokretnosti (opreme) i nepokretnosti praktično su identične varijanti teksta koji je usvojen donošenjem Ordonanse iz 1967. god. Činjenica da se oprema nabavlja u profesionalne svrhe (radi profesionalnog davanja u zakup) izričito je istaknuta samo u stavu 2 kojim se definiše leasing nepokretnosti; već je bilo reči o tome da je francuska poslovna i sudska praksa šire tumačila

19 Na ovaj način ukinuti su članovi 1; 1-1, 1-2, 1-3, 1-4; 2; 4 i 5.

20 Članovi 3 i 6 izmenjeni su odredbama zakona (Loi n. 96-597 iz 2 jula 1996.god.) i (Loi n. 99-1121 iz 28 decembra 1999). Član 3 zamenjen je članom 10 Zakona iz 1996. god. a član 6 odredbama člana 2 Zakona iz 1999. god.

21 U pogledu strukture Zakonik sadrži dva dela: legislativni i reglementarni.

22 U pod-odeljku 1 dat je pojam i definicija leasinga (credit-bail-a); odeljak 2 se odnosi na pitanja subjekata koji se bave leasing poslovima.

stanovište o nameni opreme kada se radi o pokretnostima.

Budući da se radi o već od ranije postojećem tekstu (koji je zapravo samo transferisan u drugi propis) jasno je da postoji opcija kupovine (celog ili dela opreme odnosno nepokretnosti). Opcija kupovine čini specifičnost ovog posla u odnosu na "klasičan" zakup. U vezi sa pitanjem suštine i definicije leasing posla nema bitnijih izmena u odnosu na ono što je postojalo i pre normativne reforme.

Stavovi 3 i 4 pomenutog člana L313-7 Monetarnog zakonika ne odnose se na posao leasinga (credit-bail-a) već na "klasičan" zakup (operation de location) pa o njima neće ni biti reči.

Ostali članovi prvog (pod)odjeljka Zakonika služe samo kao dopuna članu L313-7, koji izražava suštinu posla credit-bail-a (pokretnosti i nepokretnosti) utvrđujući njegovu definiciju i distinkciju u odnosu na običan zakup (location simple).

Članovi Zakonika koji spadaju u drugi odeljak legislativnog dela²³ uređuju pitanja privrednih subjekata koji se mogu baviti poslovima credit-bail-a. Ova pitanja su u Francuskoj uvek bila od velike važnosti, počevši od osnovnog zakonskog teksta iz 1966. god. pa do danas. Jasno je da francuska poslovna i pravna praksa leasing tretiraju kao finansijski posao pa, shodno tome, i organizacije koje se ovim poslom mogu baviti moraju ispunjavati uslove kako u pogledu svojstava (moraju imati status finansijskih odnosno kreditnih ustanova) tako i u pogledu visine kapitala.

Zahtevi koje moraju ispunjavati subjekti koji se bave leasing poslovima

Monetarno-finansijski zakonik je postavio (ili bolje reći preuzeo iz ranijeg zakona) osnovne zahteve koje moraju ispunjavati privredni subjekti odnosno firme koje se bave leasing poslovanjem. Ove zahteve upotpunili su neki drugi propisi pre svih propis o bankarskom poslovanju iz 1984. Ovim propisom je detaljnije precizirano da privredni subjekat koji se bavi poslovima credit-bail-a sa opcijom kupovine mora biti registrovan kao kreditna ustanova. Da bi jedan privredni subjekat mogao biti tretiran kao kreditna ustanova mora dobiti odobrenje od specijalne za to nadležne

23 Struktura Monetarno-finansijskog zakonika izuzetno je tehnički složena, što prilično otežava snalaženje u njegovim odredbama i ukazivanje na odgovarajuće delove i članove.

državne agencije (Komiteta kreditnih ustanova).

U skladu sa pomenutim (detaljnijim) propisom subjekat koji se bavi leasing poslovima mora najpre biti registrovan za tu delatnost (bavljenja leasing poslovima), mora podnositi sve propisane izveštaje nadležnim telima i organima i mora raspolagati određenim kapitalom.

Da bi mogao biti valjano registrovan za obavljanje leasing poslova podnosilac (firma koja hoće da se bavi leasing poslovima) mora podneti zahtev koji mora sadržati "standardne" podatke (prvenstveno ime odnosno firmu; adresu tj. poslovno sedište; statusno pravni oblik; naznačenje bar dve osobe koje će biti odgovorne za poslovanje); osim ovih podataka u zahtev se moraju uneti podaci o direktorima kompanije (eventualni kriminalni i ostali "dosijei"), zatim programi (buduće) aktivnosti, ciljne grupe (potencijalni korisnici), predložene usluge, izvori i sredstva finansiranja, broj zaposlenih i sl. Kada bude registrovana kao kreditna ustanova ili finansijsko društvo firma koja će se baviti leasingom mora postati član Asocijacije finansijskih kompanija (ASF) i mora poštovati odluke Nacionalnog kreditnog saveta koji uređuje bankarski sektor.

Osim zahteva u vezi sa statusom (odnosno svojstvom finansijske ili bankarske ustanove) francuski propisi utvrđuju i ograničenja u pogledu visine kapitala odnosno minimalne iznose kojima firme preduzetnici moraju raspolagati da bi se mogle baviti leasing poslovanjem (orijentacije radi napominjemo da je taj iznos bio 15 miliona francuskih franaka, budući da propis datira iz vremena kada su se kao monetarna jedinica još koristili franci).

Osim pomenutih zahteva firme koje se bave leasing poslovima imaju i obavezu da podnose finansijske izveštaje i periodične obračune bankarskoj administraciji. Smisao ovakvih zahteva povezan je sa potrebom za stalnom solventnošću ovakvih organizacija kao i sa zahtevom za pokrivanjem rizika.

Poreski tretman leasing posla

U skladu sa francuskim poreskim propisima samo davaoci leasinga imaju prava na poreske olakšice dok korisnici takvo pravo ne uživaju (u vezi sa plaćanjem leasing naknade). Stoga se može reći da francusko poresko zakonodavstvo vezuje mogućnost poreskih olakšica za koncept svojine a ne ekonomskog iskorišćavanja. Korisnici leasinga imaju svojevrstu

beneficiju u skladu sa prirodom i specifičnostima leasing posla ukoliko koriste opciju kupovine na kraju isteka ugovornog perioda (budući da se oprema dobija po znatno umanjenoj ceni). Što se tiče zarade leasing firmi one se tretiraju kao svaki prihod i normalno se oporezuju.

Zaštitne mere, registracija i stečaj

U skladu sa francuskim propisima svi leasing ugovori moraju biti uvedeni u registar koji se vodi kod Trgovinskog ili Vrhovnog suda u mestu poslovnog sedišta korisnika. Ukoliko registracija nije izvršena leasing posao je nevažeći prema trećim (savesnim) licima. Registracija služi kako bi javnosti odnosno svim zainteresovanim trećim licima dala na znanje da je određena imovina u režimu leasinga. Registracija je preduslov da bi se primenila zaštitna mera u korist davaoca leasinga u slučaju stečaja korisnika leasinga. Ukoliko bi došlo do stečaja davalac je ovlašćen da svoju imovinu (opremu odnosno predmet leasing posla) izuzme iz stečajne mase (izlučno pravo) što je sasvim i logično budući da pomenuta oprema nije vlasništvo korisnika već davaoca leasinga.

Kada se radi o stečaju korisnika shodno odredbama Zakona o stečaju iz 1985. god. davalac leasinga može povratiti opremu odnosno predmet leasinga u roku od tri meseca po proglašenju stečaja korisnika.

Odredbe o registraciji (ili drugom načinu javnosti leasing posla, mada je registracija jedan od svakako najpogodnijih), stečaju i zaštitnim merama izuzetno su važne pa većina zemalja ne propušta da ih uredi. Ove odredbe našle su svoje mesto i u Konvenciji o međunarodnom finansijskom leasingu kao i u Nacrtu Model zakona koji je u fazi izrade.

Specifičnosti u vezi sa leasing ugovorom i njegovom pravnom prirodom u Francuskoj

Prvo što treba naglasiti to je nesumnjivo finansijska uloga koju ima leasing posao u francuskoj praksi. Dok poslovna praksa primenjuje leasing posao kao posao finansiranja investicija, teorija ističe da ugovorna tehnika zakupa omogućava uspešnu realizaciju finansijske operacije²⁴. Francuska, kao zemlja koja pripada kontinentalnoj pravnoj tradiciji, svrstava leasing posao u kategoriju zakupnih poslova, već i samo "francusko" ime ovog posla

24 D. Cremieux-Israel, op. cit. str. 13.

je credit-bail odnosno kreditni zakup. Gledajući sa stanovišta normativnog uređenja ovaj posao se razlikuje od običnog zakupa, odnosno drugih oblika leasinga (operativnog leasinga, rentinga²⁵) po opciji kupovine, čije je unošenje obavezno. Ugovorno i ekonomski gledano ovo naravno nije jedina specifičnost finansijskog leasinga u odnosu na običan zakup. Finansijski leasing ima utvrđen neotkazivi rok trajanja ugovora koji se poklapa sa amortizacionim periodom opreme. Rizici i troškovi vezani za ovaj posao se prebacuju na korisnika leasinga budući da on ekonomski iskorišćava opremu i od nje ima ekonomsku korist. Iznosi leasing naknade po ovom ugovoru prelaze u ukupnom zbiru nabavnu cenu opreme, što inače nije slučaj kod običnog zakupa, konačno tu je i opcija kupovine²⁶(koju kao obaveznu utvrđuje Zakon). Francusko pravo dakle tretira ovaj posao kao specifičan zakup koji u sebi sadrži jednostrano (unilateralno) obećanje prodaje²⁷.

U skladu sa uobičajenom praksom leasing poslovanja i francuski ugovori o leasingu (credit-bail-u) obično sadrže klauzule koje ovlašćuju davaoca leasinga da se oslobodi odgovornosti za isporuku opreme ili za njene mane. Francuska sudska praksa toleriše naravno ovakve klauzule; korisnik leasinga je u ovim slučajevima ovlašćen da se direktno obraća proizvođaču ili isporučiocu opreme (na osnovu cesije potraživanja). Što se tiče posledica okončanja ugovora o isporuci (zbog neisporuke ili mana opreme), ako do njega dođe, stav francuskog Vrhovnog suda je da se posledice uređuju ugovornim odnosom davaoca i korisnika leasinga. Ovakav stav je moglo bi se reći vrlo “praktičan” budući da daje osnov za uređenje odnosa (izražena volja stranaka), ipak jasno je da će, budući da je jača strana u ugovoru, davalac leasinga imati mogućnost da nametne ono rešenje koje njemu više odgovara.

Bez obzira na izvesnu specifičnost francuskih pravnih propisa u vezi sa opcijom kupovine, kao i teorijskih stavova o njegovoj pravnoj prirodi, činjenica je da se leasing poslovanje u Francuskoj poslovnoj praksi razvijalo i razvija se na veoma zadovoljavajući način, što je naravno najznačajnije.

25 Operativni leasing i renting su po svojoj ugovornoj šemi zapravo “obični” ugovori o zakupu,

26 V. I. Spasić, Osnovni koncepti leasing posla i ugovora, Strani pravni život, 2004, 2-3, str.

27 V. D.Cremieux Israel, op. cit. str. 7 i dalje.

Ivanka Spasić Ph.D
Scientific Counsellor
Institute of Comparative Law
Belgrade

DEVELOPEMENT, CHARACTERISTICS AND LEGAL REGIME OF LEASING IN FRANCE

France was the first among the european countries who started to develop leasing as a financing method, and the first one in the world who had done the law on leasing. Evolution and development of leasing in this country is very closely conected with the legal regime. Franch law has treated leasing operation as credit bail (investment or credit hire). Franch legal solution for financial leasing have had speciality concerning purchase option, which was obligatory according to the Law.

This article analysis the specialities of financial leasing (credit-bail), distinctions with other leasing business operations, and other hire contracts and the legal regime of this operation, its transformations and evolution.

Key words: Leasing; France; evolution and transformation